

**Το χριστόψωμο
και το χριστόξυλο**

Χριστόψωμο λέγεται γενικά το ψωμί που οι Ελληνίδες νοικοκυρές έχουν παρασκευάσει 2-3 ημέρες πριν τα Χριστούγεννα ειδικά για τη μεγάλη αυτή θρησκευτική γιορτή. Οι νοικοκυρές πλάθουν το ζυμάρι και παίρνουν τη μισή ζύμη και φτιάχνουν μια κουλούρα. Με την υπόλοιπη φτιάχνουν σταυρό με λωρίδες από τη ζύμη. Στο κέντρο βάζουν ένα άσπαστο καρύδι. Στην υπόλοιπη επιφάνεια σχεδιάζουν σχήματα με το μαχαίρι ή με το πιρούνι, όπως λουλούδια, φύλλα, καρπούς, πουλάκια.

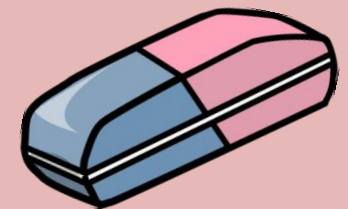
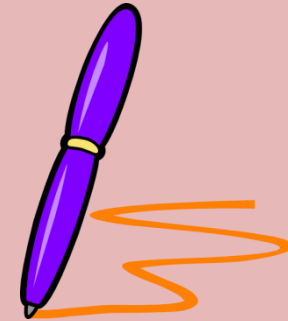
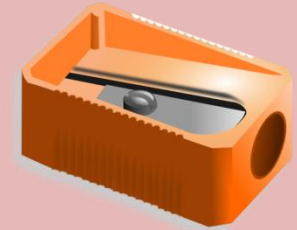
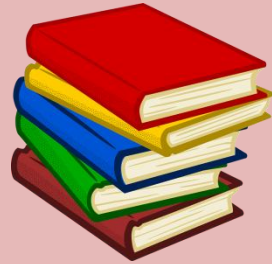
Την ημέρα του Χριστού, ο νοικοκύρης παίρνει το χριστόψωμο, το σταυρώνει, το κόβει και το μοιράζει σ' όλη την οικογένειά του και σε όσους παρευρίσκονται στο χριστουγεννιάτικο τραπέζι. Μάλιστα, πιο παλιά η νοικοκυρά έβαζε πάνω στολίδια από ζυμάρι που έδειχναν τη δουλειά της οικογένειας.

Αναγνωρίζω και κυκλώνω:

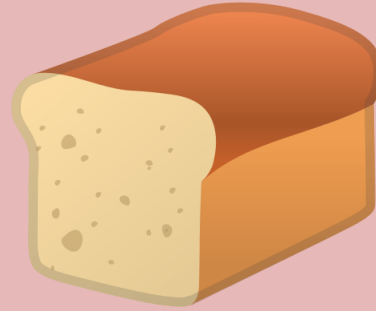
Αν το χριστόψωμο το έφτιαχνες στου σχολειού την αγκάλη τι θα έφτιαχνες με το ζυμάρι;

Αν δεν γίνει σαν ψωμί
μπορεί να γίνει με χαρτί,
φτάνει η φαντασία να αφεθεί.

Μια λέξη από δω και μια λέξη από κει φτιάχνουν κάτι μακρύ.(σύνθετη λέξη)

Πάνω στο σταυρό βάζω κατιτί. Τι;

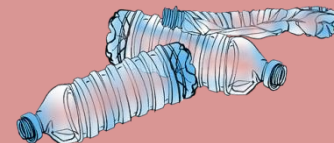

Σύμφωνα με την παράδοση, πρέπει σε κάθε σπίτι να καίει η φωτιά όχι μόνο για να αποτρέπονται οι ανεπιθύμητοι καλικάντζαροι αλλά και για να ζεσταθεί ο μικρός Χριστός. Έτσι το πιο διαλεκτό και μεγάλο κούτσουρο, φυλαγμένο ως τότε, το βάζουν στο τζάκι την παραμονή και του ρίχνουν αμύγδαλα και καρύδια. Το κούτσουρο αυτό με το άναμμα ονομάζεται **Χριστόξυλο**.

Σε μερικά μέρη τη φωτιά αυτή των Χριστουγέννων, πριν την ανάψουν ή και μετά, τη σταυρώνουν τρεις φορές, χύνοντας επάνω της σταυρωτά κρασί κόκκινο. Όταν τελειώσουν οι γιορτές, τη στάχτη από το Χριστόξυλο τη ρίχνουν στα χωράφια για να έχουν καλή σοδειά.

Βρες ξύλο να καεί για να μπορέσει η φωτιά να ανεβεί.

Μια φορά κι ένα καιρό
υπήρχε μια πόλη...

ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΑΜΑΝΑΤΙΔΟΥ

Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εικονογράφηση: Μαίρη Λαμπταδαρίου

σημαίνει αυτή η γιορτή. Εξάλλου όλος ο κόσμος ήταν πολύ απασχολημένος για να τους εξηγήσει. Το βασικό ήταν η επιβίωση και ειδικά με τέτοιο χειμώνα. Τα δέντρα όλο και λιγότευαν κι ας φημιζόταν άλλοτε η πολιτεία για τα πυκνά πανέμορφα δάση της. Το ξύλο χρειαζόταν για να φτιαχτούν σωρηδόν άχρηστα αντικείμενα που έμπαιναν στις βιτρίνες των καταστημάτων για να αγοραστούν μόνο από όσους διέθεταν ακόμη χρήματα.

Λεγόταν πως οι καλικάντζαροι είχαν εγκατασταθεί για πάντα σε αυτόν τον τόπο. Τα μικρά παιδιά δεν ήξεραν τι πάει να πει αυτή η λέξη και ζητούσαν επίμονα από τους γονείς τους να τους εξηγήσουν. Εκείνοι πάλι σώπαιναν από φόβο. Ήταν και τόσο απασχολημένοι από το βάσανο της καθημερινής επιβίωσης που δεν υπήρχε καιρός για λόγια, γιατί κι αυτά δύσκολα είχαν γίνει. Βαθιά μέσα τους ένιωθαν υπεύθυνοι για την κατάντια τους. Κάποτε όλα ήταν διαφορετικά, αλλά κι οι ίδιοι είχαν ξεχάσει πώς ακριβώς.

Η πολιτεία ήταν χτισμένη στην άκρη του δάσους, μα τι περίεργο! Κάθε χρόνο τα σπίτια πλήθαιναν και τα δέντρα

όλο κι απομακρύνονταν. Τα μικρά παιδιά δεν είχαν και πολλά να κάνουν. Τα περισσότερα όταν δεν πήγαιναν σχολείο, έμεναν όλη την ημέρα μπροστά στην τηλεόραση. Είχαν ξεχάσει πώς να παίζουν, ακόμα και οι λέξεις που αντάλλασαν ήταν λιγροστές και στρεβλές. Εψαχναν να βρουν τους καλικάντζαρους, αλλά αυτοί κυκλοφορούσαν μόνο τις νύχτες κι έπρεπε να μείνει κανείς ξάγρυπνος για να τους δει.

Πάντα όμως μέσα στο πλήθος αυτών που κάνουν ό,τι τους υπαγορεύουν οι άλλοι, βρίσκονται και οι ατίθασοι. Σε αυτή την πολιτεία υπήρχε μια μικρή ομάδα παιδιών που διέφερε από τα υπόλοιπα. Δεν τους άρεσε ο κόσμος που ζούσαν κι αυτό γιατί γνώριζαν πως κάποτε τα πράγματα ήταν αλλιώς. Έτσι τους έλεγε η γιαγιά του Μανόλη και της Σοφίας που στο σπίτι τους μαζευόταν η παρέα κάθε τρεις και λίγο. Τους διάβαζε από παλιά, κιτρινωμένα βιβλία κι οι ιστορίες που μάθαιναν, τους γέμιζαν ανησυχία αλλά και μια περίεργη δύναμη, πρωτόγνωρη για αυτές τις ηλικίες.

Τη νύχτα που κάποτε την έλεγαν παραμονή Χριστουγέννων, η γιαγιά άνοιξε ένα βιβλίο διαφορετικό...

«Αυτό το βιβλίο είναι πολύτιμο! Είναι η μνήμη αυτών των ημερών των αγίων που εσείς δε γνωρίζετε, εγώ όμως τις έχω μέσα στην ψυχή μου! Είναι ο λόγος του λαού μας που τον έκλεψαν οι κάθε λογής καλικάντζαροι. Εδώ μέσα λέει για τα κάλαντα, τα χριστόψωμα, τα στολισμένα καραβάκια, αλλά και τα παθήματα των σκαντζαριών».

Τα παιδιά την κοίταζαν με ανοιχτό το στόμα κι εκείνη γύρισε μια σελίδα και ξεκίνησε:

«Τα κάλαντα ήταν τραγούδια με ευχές που τραγουδούσαν τα παιδιά στον νοικοκύρη του σπιτιού και στα άλλα μέλη της οικογένειας. Τα παιδιά ξεκινούσαν αζημέρωτα ακόμα να πουν τα κάλαντα. Στο χέρι κρατούσαν φαναράκια που είχαν καμωμένα μοναχά τους ή καραβάκια χάρτινα ή τσιγκίνα στολισμένα με χρωματιστά χαρτιά και φωτάκια. Στα σπίτια που πηγαίνανε, τα φίλευαν αυγά, σικά, καρύδια και κόλιντρα που ήταν μικρές κουλούρες από σιτάρι ή κριθάρι».

Η γιαγιά σήκωσε τα μάτια και κοίταξε τα μικρά γύρω της.

«Θα σας πω τώρα για τα σκαντζάρια. Ο λαός πιστεύει πως τα παγανά, οι καλικάντζαροι δηλαδή, είναι πλάσματα κατάμαυρα, τριχωτά, με μικρά δόντια και μακριά νύχια. Ζουν όλο το χρόνο κάτω από τη γη και αγωνίζονται άλλα με πριόνια, άλλα με νύχια και με δόντια, να ροκανίσουν τις κολόνες που τη στηρίζουν. Οι κολόνες όμως αυτές είναι χοντρές και γερές. Δε ροκανίζονται τόσο εύκολα! Όταν πλησιάζει ο καιρός των

Χριστουγέννων, τα καλικάντζαρια παρατάνε το ροκάνισμα κι ανεβαίνουν πάνω στη γη για να πειράξουν και να ταλαιπωρήσουν τους ανθρώπους. Καθώς είναι σκανταλιάρικα και μικρά, ποηλά μάλλιστα και τοσοδούλικά, τρυπώνουν στα σπίτια από τις καμινάδες, τις χαραμάδες, τις κλειδαρότρυπες. Ήταν λοιπόν τέτοιος καιρός χριστουγεννιάτικος που ο μυλωνάς βρήκε μέσα στον μύλο του έναν καλικάντζαρο βουτηγμένο στο σακί το αλεύρι. Είχε κυλιστεί από δω κι από κει κι είχε μαγαρίσει όλον τον μύλο. Σαν χόρτασε σκανταλιές και κουράστηκε, τον πήρε ο ύπνος κι αποκοιμήθηκε μέσα στο σακί. Μια και δυο τον επιάνει ο μυλωνάς, τον δένει χειροπόδαρα και τον κρεμάει στα πανιά του μύλου να τον βλέπουν τα αδέρφια και τα ζαδέσσια του και να μην πλησιάζουν άλλο!»

Τα παιδιά έβαλαν τα γέλια, η γιαγιά όμως είχε δάκρυα στα μάτια.

«Τι έπαθες,» τη ρώτησε ο εγγονός της.

«Σκέφτομαι τι όμορφα που ήταν όλα κάποτε! Θα ξαναγίνουν άραγε; Θα προλάβω να τα ξαναδω;»

«Γιατί να μη βρούμε κι εμείς να πούμε τα κάλαντα; Γιατί να μην ψήσουμε χριστόψωμα, να στολίσουμε караβάκια, να γράψουμε ευχές σε κάρτες, να γεμίσουμε κόκκινες κάλτσες με καρύδια και φουντούκια και να τις κρεμάσουμε στο τζάκι,» ρώτησε απορημένη η Σοφία.

«Γιατί να μη βρούμε να πούμε στον κόσμο για τα παθήματα των καλικάντζαρων; Σίγουρα δεν τα ξέρουν, γιατί αυτοί τους νομίζουν φοβερούς και τρομερούς!» είπε πεπεισμένα ο Μανόλης.

«Θα ζαχαρώσουμε και μήλα και θα ψήσουμε
κάστανα,» γούρλωσε τα μάτια η λαιμαργη
Ναυσικά.

«Θα φορέσουμε κόκκινα σκουφιά και μακριά κασκόλ,»
ρώτησε η Ελένη.

«Ακόμη κι έλκηθρο μπορούμε να φτιάξουμε και
να το τσουλήσουμε έξω στο χιόνι!»

ενθουσιάστηκε ο Στέφανος.

Σε λίγο το δωμάτιο είχε γεμίσει από
χαρούμενες παιδικές φωνές που σχεδίαζαν,
συμφωνούσαν, διαφωνούσαν ώσπου στο τέλος, όπως
τόσο όμορφα ξέρουν να κάνουν τα παιδιά,
οργανώθηκαν οι λεπτομέρειες. Ευθύς αμέσως,
τα δυο αγόρια και τα τρία κορίτσια ξεχύθηκαν στη
γειτονιά να μιλήσουν στους φίλους τους κι
αυτοί πάλι στους δικούς τους, μέχρι
που δεν πέρασαν παρά λίγες ώρες και όλα
τα παιδιά της πολιτείας είχαν μάθει τι έπρεπε να
γίνει την επόμενη, τη μέρα που κάποτε
έλεγαν Χριστούγεννα.

Κι εκεί, μέσα στο
γκρίζο του πρωινού, σαν
να ξεπροβάλλει ήλιος Ξαφνικά. Ένα
τσούρμιο πιτσιρικάκι φτάνει
στην πλατεία, άλλα με
αυτοσχέδια έλκηθρα και άλλα
με πατίνια. Φοράνε όλα κόκκινους σκούφους και είναι
τυλιγμένα με κατακόκκινα μακριά κασκόλ.

«Τι κάνετε εδώ πέρα; Δεν επιτρέπεται σε παιδιά να
βρισκονται εδώ!» φωνάζει έντρομος ο παρουσιαστής της
γιορτής από το μικρόφωνο.

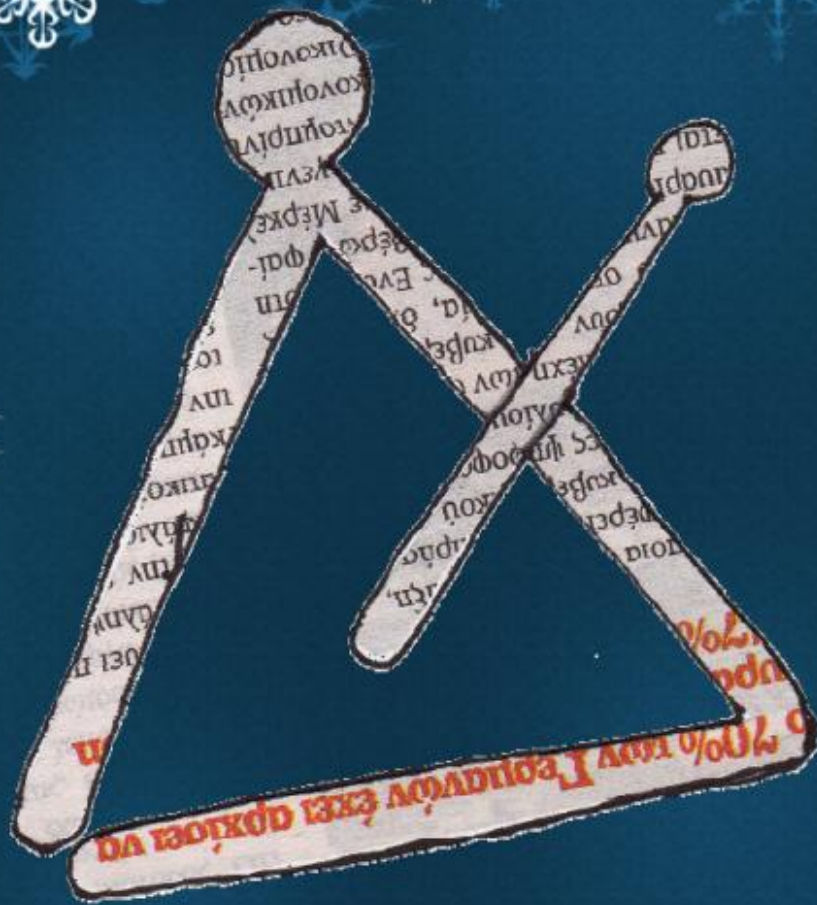
Ο κόσμος κοιτάζει αδιάφορα στην
αρχή, σαν να μην τον αφορά η φασαρία.

«Είμαστε οι τρομοκράτες των
Χριστουγέννων! Γι' αυτό κάνε
στην άκρη και λίγα λόγια!» λέει
με θάρρος ο Μανόλης που είναι κι ο
μεγαλύτερος από όλους, κάνει μια
κίνηση με το χέρι κι ευθύς δεκάδες

τρίγωνα βγαίνουν από τσέπες και
τσαντάκια. Δεκάδες ζευγάρια παιδικά
χέρια χτυπάνε τα τρίγωνα που
γεμίζουν με τον ήχο τους την πλατεία.

Τα μάτια του κόσμου δεν είναι
πια αδιάφορα. Στα βλέμματα των περισσότερων
ζωντανεύει η ανάμνηση, άλλοι πάλι χαίρονται χωρίς να
καταλαβαίνουν πώς άλλαξε η διάθεσή τους.

*«Βγείτε όλοι στους δρόμους και γιορτάστε!
Φιληθείτε και τραγουδήστε!
Αγκαλιαστείτε και χαμογελάστε ο ένας στον
άλλον! Ευχηθείτε! Αλλά πρώτα, τραγουδήστε μαζί
μας! Να ζητήσουμε όλοι μαζί το Πνεύμα
των Χριστουγέννων. Ελάτε παιδιά! Ας πούμε
τα κάλαντα!» προτρέπει ο Μανώλης.*

«Να φύγουν! Με κλωτσιές να φύγουν!» φωνάζει μια φωνή μέσα στο πλήθος κι αμέσως ακολουθούν και άλλες, ενώνονται και γίνονται βοή. Τα σώματα σπρώχνονται εμπρός σαν ένα, αστραπή και βροντή, τα μάτια, τα χέρια, τα στόματα γυρεύουν τον δυνάστη. Μα αυτός, όπως κάθε κατεργάρης, έφευγε ήδη για τον δικό του πάγκο. Τα Ξέρουν αυτά οι άρχοντες, γι' αυτό και κάνουν το κουμάντο τους.

Δεν τα βάζεις εύκολα με το Πνεύμα των Χριστουγέννων και ποτέ μην υπολογίσεις ότι μαζί με αυτό θα φυλακίσεις το πνεύμα του ανθρώπου. Το *γρήγορα* και το *αργά* τα χωρίζει πάντα μόνο μια στιγμή, μεγάλη ή μικρή δεν έχει σημασία, μπορεί να είναι η στιγμή ενός παιδιού, μιας γιαγιάς, ενός λησμονημένου τραγουδιού, μιας πανανθρώπινης καρδιάς.

